

2024

Politika Vlade Republike Srbije i socio-ekonomska prava deteta

„Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Mreža organizacija za decu Srbije - MODS i ta sadržina nužno ne izražava zvanične stavove Evropske unije”.

Sadržaj

Uvod.....	3
I Plan rada Vlade.....	4
1. Ministarstvo finansija.....	4
2. Ministarstvo privrede.....	4
3. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.....	4
4. Ministarstvo pravde.....	5
5. Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave.....	5
6. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.....	5
7. Ministarstvo prosvete.....	5
8. Ministarstvo zdravlja.....	9
9. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.....	10
10. Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju.....	10
11. Ministarstvo sporta.....	12
12. Ministarstvo turizma i omladine.....	13
II Akcioni plan za sprovođenje Programa Vlade 2023–2026.....	15
III Izveštaj o rezultatima sprovođenja akcionog plana za sprovođenje programa Vlade 2023–2026.....	17
IV Program ekonomskih reformi (ERP) 2024–2026.....	21
Obrazovanje i veštine (Oblast 5.3.1).....	21
Zapošljavanje i tržište rada (oblast 5.3.2).....	22
Socijalna zaštita i inkluzija (oblast 5.3.3).....	23
Zdravstvena zaštita (oblast 5.3.4.).....	24
Strukturna reforma 5: obrazovanje za održivi razvoj i radnu spremnost.....	25
Strukturna reforma 6: unapređeni uslovi za veće učešće mladih na tržištu rada.....	25
Ispunjenje preporuka ECOFIN Saveta iz maja 2023. godine.....	27
V Opšti zaključak i preporuke.....	29

Uvod

Mreža organizacija za decu Srbije je analizirala program i planove Vlade Republike Srbije koji se odnose na ostvarivanje socio-ekonomskih prava deteta u 2024. godini. MODS kontinuirano prati program i planove Vlade u cilju identifikovanja njenih prioriteta u oblasti prava deteta. Uvid u planove i prioritete Vlade nam omogućava praćenje usklađenosti politike Vlade sa Konvencijom o pravima deteta, koliko je u skladu sa pravima deteta i kako doprinosi ostvarivanju prava za svako detete; šta je Vlada realizovala u oblasti prava deteta i u kojim oblastima je potrebno prioritizovati resurse i mere na poboljšanju stanja prava deteta u našoj zemlji. U skladu sa ovim ciljevima, analizirali smo Plan rada Vlade za 2023. i 2024, Akcioni plan Vlade za sprovođenje Programa Vlade za 2023–2026, godišnji izveštaj Vlade za 2023. i prioritete Ekonomskog reformskog programa koji se odnose na decu.

I Plan rada Vlade

U nastavku je dat prikaz akata, propisa i programa/projekata organa državne uprave definisanih planom Vlade Republike Srbije sa fokusom na socio-ekonomska prava dece i mladih.

1. Ministarstvo finansija

U oblasti Ministarstva finansija, a u okviru akata koje Vlada predlaže narodnoj skupštini, planom za 2023. godinu predviđen je Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o zajmu između Vlade Republike Srbije i Banke za razvoj Saveta Evrope koji se odnosi na obezbeđenje zajma u iznosu do 26.000.000 evra za finansiranje izgradnje nove Univerzitetske dečije klinike Tiršova 2.

U vezi sa navedenim, u okviru akata koje Vlada donosi, predviđeno je donošenje Zaključka kojim se utvrđuje Osnova za pregovore sa Bankom za razvoj Saveta Evrope u vezi sa odobravanjem zajma za finansiranje izgradnje nove Univerzitetske dečije klinike Tiršova 2 na osnovu Člana 43. stav 3. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS”, br. 55/05, 71/05-ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12-US, 72/12, 7/14-US, 44/14 i 30/18-dr. zakon) i član 10. st. 1. i 3. Zakona o javnom dugu.

2. Ministarstvo privrede

U oblasti Ministarstva privrede, predviđeno je definisanje Pravilnika o bezbednosti dečjih igrališta na osnovu Člana 5. stav 1. Zakona o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti („Službeni glasnik RS“, broj 49/21).

3. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

U oblasti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, a u okviru akata koje Vlada donosi, planom za 2023. godinu predviđena je Uredba o utvrđivanju Programa mera podrške poboljšanju prehrambenih navika dece i omladine u sektoru voća i povrća "ERP" na osnovu Člana 29. Zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda ("Službeni glasnik RS", broj 67/21) i član 42. stav 1. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS”, br. 55/05, 71/05-ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12- odluka US, 72/12, 7/14- odluka US, 44/14 i 30/18- dr. zakon) u cilju poboljšanja prehrambenih navika dece i omladine koja pohađaju obrazovno-vaspitne ustanove i radi podizanja svesti u široj javnosti o značaju zdrave ishrane u razvoju dece i omladine, za šta je kao referentni dokument korišćena Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014-2024. godine.

U vezi sa tim, u okviru propisa organa državne uprave predviđen je Pravilnik o sprovođenju Programa mera podrške poboljšanju prehrambenih navika dece i omladine u sektoru voća i povrća i prerađevina od voća i povrća i sektoru mleka i mlečnih proizvoda "ERP".

U okviru programa/projekata organa državne uprave (rezultati) očekuje se: uključivanje obrazovno-vaspitnih ustanova u program mera podrške poboljšanju prehrambenih navika dece i omladine; zaključivanje ugovora kojim su regulisani uslovi u sektoru mleka i ostalim sektorima; povećano učešće izvoza svežeg voća i povrća u ukupnom izvozu. Iznos finansiranja: 45,091,000.00 RSD.

4. Ministarstvo pravde

U oblasti Ministarstva pravde u okviru akata koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini predviđen je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku u skladu sa Direktivom (EU) 2016/800 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. maja 2016. o procesnim garancijama za decu koja su osumnjičena ili optužena u krivičnom postupku, pored drugih izmena u skladu sa drugim direktivama.

5. Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave

U oblasti Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave u okviru akata koje Vlada donosi predviđena je Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o Katalogu radnih mesta u javnim službama i drugim organizacijama u javnom sektoru na osnovu Člana 10. stav 7. Zakona o sistemu plata zaposlenih u javnom sektoru („Službeni glasnik RS“, br. 18/16, 108/16, 113/17, 95/18, 86/19, 157/20 i 123/21) i člana 42. stav 1. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS“, br. 55/05, 71/05-isp, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – Odluka US, 72/12, 7/14- Odluka US, 44/14, 30/18- dr. zakon). Navodi se da će podzakonskim aktom biti uveden institut, odnosno radno mesto pedagoškog asistenta za podršku deci i učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

6. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog

U oblasti Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u okviru akata koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini predviđen je Predlog zakona o ratifikaciji Opcionog protokola uz Konvenciju o pravima deteta o komunikacijskim procedurama. Navodi se da je Srbija među prvim državama članicama UN-a koje je ratifikovala Konvenciju o pravima deteta (1990), a kasnije je i potpisala Opcioni protokol o komunikacijskim procedurama 2012. godine. U svojim preporukama mehanizmi Ujedinjenih nacija (UPR i Komitet za prava deteta) pozivaju na ratifikaciju trećeg opcionog protokola uz Konvenciju o pravima deteta. Povodom 75. godina Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, a ratifikacijom Opcionog protokola zaokružuje se mehanizam zaštite ljudskih prava u ovoj oblasti, posebno imajući u vidu da su prethodna dva protokola uz ovu konvenciju ratifikovana. U kontekstu principa da niko ne bude izostavljen Republika Srbije je 2022. godine izradila instrument za uključivanje LNOB principa iz Agende 2030 u zakonska i strateška dokumenta.

U okviru programa/projekata organa državne uprave (rezultati) predviđen je program Unapređenja i zaštite ljudskih i manjinskih prava i sloboda u okviru kog je kao jedan od očekivanih rezultata saradnja sa regionalnim organizacijama u borbi protiv zločina iz mržnje, slučajeva torture, rasizma i netolerancije i zaštiti prava deteta. Iznos finansiranja: 476,018,000.00 RSD.

7. Ministarstvo prosvete

U oblasti Ministarstva prosvete predviđeni su sledeći akti koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini:

- Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja sa ciljem unapređenja sistema preduniverzitetskog obrazovanja i vaspitanja radi rešavanja pitanja zaštite i prevencije nasilja u školama.
- Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju,
- Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju,

- Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju sa ciljem usklađivanja sa merama za borbu protiv nasilja u školama, predviđenim u Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja,
- Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o udžbenicima sa ciljem unapređivanja pojedinih rešenja u skladu sa povratnom informacijom o primeni Zakona.

Predviđeni akti koje Vlada donosi:

- Zaključak o davanju saglasnosti za nabavku didaktičkog sredstva u okviru Projekta „Podrška primeni IKT u predškolskim ustanovama kroz korišćenje didaktičkog sredstva „pčelica“ (Bee-bot) na osnovu Člana 43. stav 3. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS“, br. 55/05, 71/05- ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12- US, 72/12, 7/14- US, 44/14 i 30/18 – dr.zakon).
- Odluka o finansiranju nabavke udžbenika sredstvima budžeta Republike Srbije za školsku 2023/2024. godinu na osnovu Člana 43. stav 1. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS“, br. 55/05, 71/05 - ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12-US, 72/12, 7/14- US, 44/14 i 30/18 - dr. zakon), a u vezi sa članom 10. stav 1. Zakona o udžbenicima („Službeni glasnik RS“, broj 27/18)
- Odluka o mreži ustanova učeničkog standarda čiji je osnivač Republika Srbija na osnovu Člana 25. Zakona o učeničkom i studentskom standardu („Službeni glasnik RS“, broj 18/10, 55/13, 27/18 – dr.zakon i 10/19) i člana 43. stav 1. Zakona o Vladi ("Službeni glasnik RS", broj 55/05, 71/05- ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 -US, 72/12, 74/12 US - ispravka, 7/14 -odluka US, 44/14 i 30/18 -dr. zakon).

Predviđeni propisi organa državne uprave:

- Pravilnik o programu nastave i učenja za 4. razred za učenike sa posebnim sposobnostima za scenske i audiovizuelne umetnosti na osnovu člana 67. stav 1. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS“, br 88/17 i 27/18-dr. zakon, 10/19, 6/20 i 129/21) i
- Pravilnik o bližim uslovima o načinu ostvarivanja programa vaspitno-obrazovnog rada u odgovarajućim zdravstvenim ustanovama na osnovu člana 20. stav 2. Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju („Službeni glasnik RS“, br. 18/10, 101/17, 113/17 - dr. zakon, 10/19 i 129/21).

U vezi sa programima/projektima organa državne uprave (rezultati) predviđeno je:

- **Uređenje, nadzor i razvoj svih nivoa obrazovnog sistema sa ciljem unapređenja obrazovno-vaspitnog sistema. Iznos finansiranja:**

- 2,159,888,000.00 RSD

- 923,466,000.00 RSD

- 29,022,000.00 RSD

U okviru ovog programa planirano je:

1. Premošćavanje digitalnog jaza u Srbiji za najugroženiju decu. Očekivani rezultati su da se opremi 30 škola sa 12.000 lap topova. Iznos finansiranja: 240,000,000.00 RSD.

2. Poboljšani pristup i završetak preduniverzitetskog obrazovanja za decu kojima je potrebna dodatna podrška u obrazovanju. Očekivani rezultat je da se ojačaju kapaciteti za primenu inkluzivnog obrazovanja na školskom i lokalnom nivou. Iznos finansiranja: 569,466,600.00 RSD.

- **Predškolsko vaspitanje.** Iznos finansiranja:

- 2,578,273,000.00 RSD

- 59,912,000.00 RSD

Očekivani rezultat je povećan obuhvat dece pripremnim predškolskim programom u godini pred polazak u školu.

U okviru ovog programa planirano je:

1. Podrška realizaciji četvoročasovnog pripremnog predškolskog programa.

Očekuje se povećan obuhvat dece pripremnim predškolskim programom u godini pred polazak u školu. Povećan obuhvat dece predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem, obezbeđena dostupnost deci sa smetnjama u razvoju i deci na bolničkom lečenju. Iznos finansiranja 2,542,273,000.00 RSD

2. Podrška primeni IKT u predškolskim ustanovama-kroz korišćenje didaktičkog sredstva „Pčelica“ (Bee-bot).

Očekuje se da se za 30% vaspitnih grupa u predškolskim ustanovama koje će biti obuhvaćene opremanjem, obezbede didaktička sredstva za primenu u neposrednom vaspitno-obrazovnom radu. Iznos finansiranja: 36,000,000.00 RSD.

3. Projekat Inkluzivno predškolsko vaspitanje i obrazovanje.

Očekuje se otvaranje novih 230 soba za ostvarivanje predškolskih programa kroz izgradnju novih objekata i prenamenu postojećih objekata; Više od 6000 zaposlenih u vaspitno obrazovnim ustanovama i institucijama lokalne samouprave pohađalo obuke stručno usavršavanja; Realizovani projekti u 34 jedinice lokalne samouprave, usmereni na povećanje obuhvata dece predškolskim programima, jačanje lokalne zajednice i roditelja za rani razvoj dece. Iznos finansiranja: 59,912,000.00 RSD.

- **Osnovno obrazovanje.** Iznos finansiranja:

- 97,280,444,000.00 RSD

- 215,415,000.00 RSD

Očekivani rezultati su: povećan obuhvat učenika osnovnim obrazovanjem i vaspitanjem i povećana dostupnost osnovnog obrazovanja i vaspitanja - 100%; Povećana efikasnost osnovnog obrazovanja i vaspitanja (Smanjenje stope osipanja učenika u toku osnovnog obrazovanja i vaspitanja u odnosu na broj koji je upisao); Unapređen kvalitet osnovnog obrazovanja i vaspitanja.

U okviru ovog programa planirano je:

1. Realizacija delatnosti osnovnog obrazovanja. Iznos finansiranja: 95,478,023,000.00 RSD.

2. **Dopunska škola u inostranstvu.** Očekivani rezultati su: povećan obuhvat dece obuhvaćen nastavom dopunskih škola u inostranstvu - 6.600. Organizovan, realizovan i praćen obrazovno-vaspiti rad na srpskom jeziku u inostranstvu (dopunskih škola u inostranstvu) po propisanom posebnom programu osnovnog obrazovanja i vaspitanja. Procenat nastavnika obuhvaćenih stručno- pedagoškim nadzorom u iznosu od 20%. Iznos finansiranja: 250,000,000.00 RSD

3. **Takmičenje učenika osnovnih škola.** Očekivani rezultat su realizovana takmičenja i smotre učenika osnovnih škola predviđena Kalendarom takmičenja i smotri učenika osnovne škole sa obuhvatom učenika od 55%. Iznos finansiranja: 10,000,000.00 RSD.

4. **Tehnička podrška sprovođenju završnog ispita.** Očekivani rezultati su: povećan procenat učenika koji završe osnovnu školu (procenat učenika koji su obavili završni ispit) u odnosu na broj koji je upisao - 99,6% Uvećan prosečni rezultat učenika na završnom ispitu (iz svih testova) – 38,5. Iznos finansiranja: 47,000,000.00 RSD.

5. **Nabavka nastavnih sredstava za učenike, polaznike i ustanove.** Očekivani rezultati su: bezbedene besplatne udžbeničke jedinice u okviru udžbeničkih kompleta za učenike iz socijalno najugroženijih kategorija (primaoca socijalne novčane pomoći), učenika koji osnovno obrazovanje stižu po iop-u i koji su u porodici treće i naredno dete u sistemu školovanja - 15%; Obogaćen bibliotečki fond biblioteka publikacijama, dodatnim nastavnim sredstavima za učenike sa smetnjama i razvoju i invaliditetom i časopisa za učenike osnovnih škola za 100% i za opremanje dopunskih škola u inostranstvu za 100%. Iznos finansiranja: 720,000,000.00 RSD.

6. **Podrška unapređivanju vaspitno-obrazovnog i obrazovno-vaspitnog rada ustanova** kroz korišćenje didaktičkog sredstva i didaktičko igrovnih sredstava sa ciljem da se u potpunosti obuhvate javne predškolske ustanove i škole u kojima su nabavljena didaktička sredstva i didaktičko-igrovna sredstva – 100%. Iznos finansiranja: 20,000,000.00 RSD.

7. **Podrška radu učeničkih zadruga u osnovnom obrazovanju.** Očekivani rezultat je formiranje 120 učeničkih zadruga i obezbeđen nesmetan rad sa nepohodnim uređajima i materijalima. Iznos finansiranja: 15,000,000.00 RSD.

8. **Modernizacija infrastrukture osnovnih škola.** Očekuje se da bude rehabilitovano 115 objekata i opremljen 41 objekat. Iznos finansiranja:

- 285,421,000.00 RSD

- 215,415,000.00 RSD.

• **Srednje obrazovanje.** Iznos finansiranja:

- 46,298,945,000.00 RSD

-160,000,000.00 RSD

Očekivani rezultati su unapređen kvalitet srednjeg obrazovanja i vaspitanja; povećana dostupnost srednjeg obrazovanja i vaspitanja; sproveden upis u srednje škole.

• **Podrška obrazovanju učenika i studenata.** Iznos finansiranja:

- 11,660,051,000.00 RSD

- 106,000,000.00 RSD

Očekivani rezultati su: povećana dostupnost srednjeg obrazovanja putem podrške učeničkom standardu, poboljšani kvalitet vaspitnog rada u ustanovama učeničkog standarda, povećana dostupnost visokog obrazovanja putem podrške studentskom standardu.

8. Ministarstvo zdravlja

U oblasti Ministarstva zdravlja, u okviru akata koje Vlada donosi, predviđen je Program unapređenja oralnog zdravlja dece i mladih u Republici Srbiji za period 2023-2030. godina na osnovu člana 38 stav 1. Zakona o planskom sistemu ("Službeni glasnik RS" broj 30/18), člana 10. stav 1. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Sl. glasnik RS" broj 107/05, 72/09, -drugi zakon, 88/10, 99/10, 57/11, 119/12, 45/13 - dr.zakon, 94/14, 96/15, 106/15 i 25/19).

U okviru propisa organa državne uprave predviđen je Pravilnik o hrani za specifične populacione grupe (hrana za odojčad i malu decu, hrana za posebne medicinske namene, zamene za kompletnu dnevnu ishranu za osobe na dijeti za mršavljenje) na osnovu član 26. stav 6. tačka 4) Zakona o bezbednosti hrane ("Sl. glasnik RS", br. 41/09, 17/19).

U okviru programa/projekata organa državne uprave (rezultati) predviđena je:

- **Preventivna zdravstvena zaštita, gde je jedan od očekivanih rezultata i vakcinacija i sistematskih pregleda romske dece.**

U okviru ovog programa planirano je:

1. Unapređenje dostupnosti zdravstvene zaštite romskoj populaciji. Iznos finansiranja 49,800,000.00 RSD.

Očekivani rezultati su između ostalog i: 8300 vakcinacija i sistematskih pregleda romske dece; 2300 ostvarenih dokumenta za decu (zdravstvene knjižice, lična dokumenta, overa zdravstvenih knjižica); 10850 dece koji su prošli zdravstveno vaspitanje (planirani razgovor i radionice).

Program sprečavanja slepila u Srbiji kod dece sa prematurno retinopatijom. Iznos finansiranja: 1,000,000.00 RSD.

Očekivani rezultati su 185 prevremeno rođene dece obuhvaćenih oftalmološkim skriningom, 40 dece sa urođenim promenama mrežnjače obuhvaćenih oftalmološkim skriningom, 10 dece sa kongenitalnim anomalijama mrežnjače obuhvaćenih oftalmološkim skriningom.

2. Program unapređenja oralnog zdravlja dece i omladine u Republici Srbiji. Iznos finansiranja: 1,000,000.00 RSD.

Očekivani rezultati su: 75 obučeni zdravstveni radnici za sprovođenje istraživanja; 1 izveštaj o stanju oralnog zdravlja dece; pripremljen 1 nacrt Nacionalnog programa stomatološke zdravstvene zaštite dece i omladine u RS.

- **Razvoj kvaliteta i dostupnosti zdravstvene zaštite. U okviru kog je predviđeno i:**

1. Javna ovlašćenja poverena Crvenom krstu Srbije. Iznos finansiranja: 15,000,000.00 RSD.

Očekivani rezultati su: obučeno 10.850 školske dece i mladih i 5.400 odraslih osoba; 35 novih instruktora prve pomoći i 65 predavača; organizovan stručni skup sa savetovanjem o programima obuke iz prve pomoći; 16.350 učenika koja će učestvovati u konkursu „Krv život znači” i steći znanje o važnosti dobrovoljnog davalatstva krvi.

2. Programi Crvenog krsta Srbije. Iznos finansiranja: 300,000,000.00 RSD.

Očekivani rezultati: organizovano 3.700 akcija dobrovoljnog davalaštva krvi u saradnji sa službama za transfuziju krvi; edukovano 150 novih volontera za akcije dobrovoljnog davalaštva krvi; odštampan i podeljen mladima edukativni materijal o bolestima zavisnosti u tiražu od 135.000 primeraka za sve podružnice Crvenog krsta na teritoriji Republike Srbije; odštampan i podeljen mladima edukativni materijal o očuvanju i unapređenju mentalnog zdravlja u tiražu od 60.000 primeraka za sve podružnice Crvenog krsta na teritoriji Republike Srbije; održano 270 radionica za 10.950 dece.

- Prevencija i kontrola vodećih hroničnih nezaraznih oboljenja. U okviru kojeg je predviđena implementacija Nacionalnog programa za palijativno zbrinjavanje dece, gde se očekuje da bude edukovano 50 zdravstvenih radnika i saradnika; 80 edukovanih roditelja. Iznos finansiranja: 1,840,000.00 RSD.

9. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja

U oblasti Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja u okviru akata koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini predviđen je Predlog zakona o radnoj praksi u cilju normativnog uređenja radnih praksi, zbog efekata koje kvalitetne radne prakse imaju na olakšavanje tranzicije mladih na tržište rada.

U okviru propisa organa državne uprave predviđen je Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluge intezivne podrške porodici sa decom na osnovu člana 57. stav 1. Zakona o socijalnoj zaštiti ("Službeni glasnik RS", broj 24/11).

U okviru programa/projekata organa državne uprave (rezultati) predviđen je Program 0803 - Aktivna politika zapošljavanja (Projekat 7024 - IPA 2014 - Sektor podrške zapošljavanju mladih i aktivnoj inkluziji), gde su očekivani rezultati, između ostalog, i povećani kapaciteti i vlasništvo relevantnih ministarstava i zainteresovanih strana za dalji razvoj inovativnih nacionalnih okvira javnih politika i relevantne regulative za zapošljavanje mladih i socijalnu inkluziju, kao i unapređena zapošljivost ugroženih grupa, nezaposlene omladine i različitih ugroženih grupa, posebno korisnika socijalne zaštite.

U okviru programa planiran je, između ostalog Projekat 7024 - IPA 2014 - Sektor podrške zapošljavanju mladih i aktivnoj inkluziji Grant šema „Razvoj inovativnih, integrisanih usluga za mlade i modela aktivne inkluzije“, gde su očekivani rezultati: unapređena zapošljivost ugroženih grupa, nezaposlene omladine i različitih ugroženih grupa, posebno korisnika socijalne zaštite kako bi se podstaklo njihovo aktivno uključivanje u društvo i integrisalo u tržište rada; razvijene nove ili inovativne usluge i paketi prilagođeni potrebama ugroženih grupa, posebno mladih i korisnika socijalne zaštite; razvijeni i implementirani novi međuinstitucionalni modeli i međusektorska poslovna rešenja za rad sa ugroženim grupama. Iznos finansiranja:

- 2,639,000.00 RSD

- 23,748,000.00 RSD.

10. Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju

U oblasti Ministarstva za brigu o porodici i demografiju, u okviru akata koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini predviđen je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o finansijskoj podršci porodica sa decom. Ustavni osnov za donošenje Zakona sadržan je u čl. 63-66. i čl. 69. Ustava, kojima je utvrđeno pravo na slobodu odlučivanja u rađanju, prava

deteta, prava i dužnosti roditelja, posebna zaštita porodice, majke, samohranog roditelja i deteta, kao i socijalna zaštita građana i porodice.

Predviđeni su sledeći akti koje Vlada donosi:

- Uredba o bližim uslovima i načinu ostvarivanja prava na novčana sredstva za izgradnju, učešće u kupovini, odnosno kupovinu porodično-stambene zgrade ili stana po osnovu rođenja deteta na osnovu čl. 25 v stav 6. Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom ("Službeni glasnik RS" br. 113/17, 50/18, 46/21- US, 51/21-US, 53/21- US, 66/21, 130/21).
- Odluka o obrazovanju Saveta za prava deteta na osnovu člana 33. st. 2. i 3. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS”, br. 55/05, 71/05 –ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – US, 72/12, 74/12, 7/14 – US, 44/14 i 30/18 – dr. Zakon, sa ciljem da podnosi Vladi inicijative, predloge, mišljenja i analize koje se odnose na ostvarivanje prava deteta u Republici Srbiji; prati primenu propisa u oblasti ostvarivanja prava deteta i daje inicijative za njihove izmene; inicira, koordinira donošenje i prati primenu Strategije za decu; prati primenu Strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja; prati primenu Opšteg protokola za zaštitu dece od nasilja.
- Odluka o obrazovanju Saveta za unapređenje međugeneracijske saradnje i solidarnosti na osnovu člana 33. st. 2. i 3. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS”, br. 55/05, 71/05 – ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – US, 72/12, 74/12, 7/14 – US, 44/14 i 30/18 – dr. zakon). Navedeno je da Savet za međugeneracijsku saradnju i solidarnost ima za cilj da podstakne i uključi sve relevantne činioce da na svim nivoima deluju u cilju stvaranja boljih mogućnosti za aktivno starenje i jačanje solidarnosti između generacija. Zatim, podstiče ostvarivanje efikasne međusobne podrške i saradnje između različitih starosnih grupa, kako bi zajednički osmislili inovativna rešenja za podizanje kvaliteta života osoba u starijem dobu, ali i dece i mladih, radi jačanja socijalne kohezije i solidarnosti između njih.
- Uredba o utvrđivanju posebnih iznosa koji se plaćaju za vreme trajanja „Dečije nedelje“ na osnovu čl. 50, čl. 51 i čl. 52 ovog zakona Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom ("Službeni glasnik RS" br. 113/17, 50/18, 46/21- US, 51/21-US, 53/21- US, 66/21, 130/21).

Predviđeni su i sledeći propisi organa državne uprave:

- Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima i načinu ostvarivanja prava na finansijsku podršku porodici sa decom na osnovu čl. 38. Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom ("Službeni glasnik RS", br. 113/17, 50/18, 46/21-US, 51/21- US, 53/21- US, 66/21 i 130/21).
- Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o uslovima, postupku i načinu ostvarivanja prava na odsustvo sa rada radi posebne nege deteta na osnovu čl. 96. i 97. Zakona o radu ("Službeni glasnik RS", br. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17-US, 113/17, 95/18- autentično tumačenje i čl. 38. Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom ("Službeni glasnik RS", br. 113/17, 50/18, 46/21- US, 51/21-US, 53/21-US, 66/21 i 130/21).
- Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o licima prema kojima je izvršeno nasilje u porodici i o licima protiv kojih je određena mera zaštite od nasilja u porodici na osnovu čl. 289. st. 3. Porodičnog zakona ("Službeni glasnik RS", br. 18/2005, 72/2011- dr. zakoni i 6/20215).
- Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o evidenciji i dokumentaciji o izdržavanim licima na osnovu čl. 282. st. 3. Porodičnog zakona ("Službeni glasnik RS" br. 18/2005, 72/2011-dr. zakona i 6/2015).

- Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o načinu vođenja evidencije i dokumentacije o usvojenoj deci na osnovu čl. 327. st. 2. Porodičnog zakona ("Službeni glasnik RS" br, 18/2005, 72/2011-dr. zakona i 6/2015).
- Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o načinu vođenja jedinstvenog ličnog registra usvojenja na osnovu čl. 316. st. 4. Porodičnog zakona ("Službeni glasnik RS" br, 18/2005, 72/2011-dr. zakona i 6/2015).
- Pravilnik o evidenciji i dokumentaciji o štićenicima na osnovu čl. 340. st. 2. Porodičnog zakona ("Službeni glasnik RS" br, 18/2005, 72/2011-dr. zakona i 6/2015).

Predviđeni programi/projekti organa državne uprave (rezultati):

1. Program 0903 - Program podrške sprovođenja mera populacione politike i podrške u oblasti porodice i dece u RS za 2023. godinu, gde su očekivani rezultati: podrška održivom demografskom razvoju JLS na teritoriji RS, odnosno stacionarno stanovništvo odnosno, tj. stanovništvo u kome će sledeće generacije biti iste veličine kao i postojeće. Iznos finansiranja: 400,000,000.00 RSD.

2. Program 0903 - Program korišćenja dotacija namenjenih za projekte porodično-pravne zaštite građana, podrške porodici i dece, koordinacije i sprovođenja politike u oblasti demografije, koordinacije i sprovođenja populacione politike i podrške udruženjima u oblasti zaštite porodice i dece u 2023. godini, gde se očekuje unapređen položaj porodice i dece i unapređene mere za jačanje porodice kao osnovne jedinice društva i unapređeno sprovođenje populacione politike kroz projektne aktivnosti nevladinih organizacija. Iznos finansiranja: 215,000,000.00 RSD.

11. Ministarstvo sporta

U oblasti Ministarstva sporta u okviru propisa organa državne uprave predviđen je Pravilnik o načinu prepoznavanja oblika zlostavljanja, zloupotrebe, diskriminacije i nasilja nad decom u sportu, na osnovu člana 4. stav 8. Zakona o sportu („Službeni glasnik RS”, broj 10/16).

U okviru programa/projekata organa državne uprave (rezultati) predviđeno je:

- **Razvoj sistema sporta.** Koji uključuje:

1. Posebni programi u oblasti sporta, gde se očekuje povećanje dostupnosti sporta svim građanima Republike Srbije, naročito deci, mladima, ženama i osobama sa invaliditetom kroz obezbeđenje uslova za besplatno bavljenje sportom i obezbeđenje uslova za bezbedno bavljenje sportom. Iznos finansiranja: 35,000,000.00 RSD.

2. Organizacija Beogradskog maratona, odnosno, uspešna organizacija međunarodnog takmičenja i efikasno sprovođenje i koordinacija aktivnosti pripreme takmičenja, promocija države i Grada Beograda, promocija vrhunskog sporta, rekreativnog sporta i sporta svih uzrasnih kategorija, posebno dece, žena i osoba sa invaliditetom. Iznos finansiranja: 30,000,000.00 RSD.

- **Razvoj sportske infrastrukture sa ciljem podsticanja bavljenja sportom svih kategorija stanovništva (sportista, rekreativaca, dece i mladih, kao i osoba sa invaliditetom) stvaranjem uslova za odvijanje sportskih aktivnosti.**

U okviru sektora celoživotnog učenja gde se očekuje da će biti rekonstruisano 27 dečijih igrališta. Iznos finansiranja:

- 632,000.00 RSD
- 3,992,000.00 RSD.

12. Ministarstvo turizma i omladine

U oblasti Ministarstva turizma i omladine predviđen je akt koji Vlada predlaže Narodnoj skupštini, Predlog zakona o mladima. Navodi se da je prvi Zakon o mladima donet 2011. godine. Nakon 11 godina njegove primene i višegodišnjih konsultacija sa mladima, omladinskim udruženjima i organima oko potrebnih promena kao i zbog izmena u pravnom sistemu Republike Srbije koje su nastupile od momenta donošenja istog krenulo se u njegovu izmenu kroz širok konsultativan proces 2021. godine. Kao rezultat tog procesa pripremljen je krajem 2021. godine radni Nacrt zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima. U tom Nacrtu predložena je izmena u preko 50% od ukupnog broja članova Zakona o mladima te je neophodno je doneti nov Zakon o mladima čijim će se suštinskim izmenama dodatno uskladiti dosadašnja rešenja sa postojećim potrebama i interesima mladih u Republici Srbiji, preciznije regulisati pojedina važna pitanja koja su bila regulisana prethodnim zakonom kao i obuhvatiti pitanja koja do sada nisu bila regulisana Zakonom o mladima.

U okviru akata koje Vlada donosi predviđeni su:

- Zaključak o saglasnosti da Ministarstvo turizma i omladine, radi uspostavljanja omladinskih centara, zaključi ugovore sa gradovima Niš, Subotica, Novi Pazar i Sombor na osnovu člana 8. Zakona o budžetu Republike Srbije za 2023. godinu („Službeni glasnik RS”, broj 138/22) i člana 43. stav 3. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS”, br. 55/05, 71/05 - ispravka 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - US, 72/12, 7/14 - US, 44/14 i 30/18 - dr. Zakon. Navodi se da je na osnovu analize optimalnog obima i modela organizovanja mreže omladinskih centara u Srbiji, a u cilju pružanja integrisanih usluga za mlade na lokalnom nivou koje su dostupne svim mladima, neophodno uspostavljanje omladinskih centara u četiri grada u Republici Srbiji i to: Grad Niš, Grad Subotica, Grad Novi Pazar i Grad Sombor.
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2025. godine na osnovu analize optimalnog obima i modela organizovanja mreže omladinskih centara u Srbiji, a u cilju pružanja integrisanih usluga za mlade na lokalnom nivou koje su dostupne svim mladima, gde je pravni osnov član 38. Zakona o planskom sistemu Republike Srbije („Službeni glasnik RS”, broj 30/18).

U okviru programa/projekata organa državne uprave (rezultati) predviđen je **program Omladinske politike**, gde su očekivani rezultati:

- Uspostavljen program obuke mladih za deficitarna područja rada i pomoć pri pronalazanju posla za mlade koji su prošli obuku;
- Sproveden program radnih praksi mladih kod budućeg poslodavca;
- Sprovedeni programi i projekti kojima je mladima obezbeđena obuka i podrška mentora za preduzetništvo i za podizanje kapaciteta za upravljanje karijerom;
- Mladi poseduju funkcionalna znanja o zdravstvenoj i bezbedonosnoj kulturi i konstruktivnom rešavanju konflikata;
- Povećana participacija mladih u procesima donošenja odluka koje se tiču mladih i za učešće u participativnom budžetiranju u JLS, povećana participacija mladih u korišćenju programa i usluga namenjenih mladima, a koje sprovode svi akteri omladinske politike, od lokalnog do nacionalnog nivoa;
- Povećan broj aktivnih kancelarija za mlade, lokalnih saveta za mlade i lokalnih akcionih planova za mlade;

- Povećan broj osnovanih ili opremljenih objekata za mlade (omladinski centri, omladinski klubovi, teretane na otvorenom i sl.).

Iznos finansiranja: 505,195,000.00 RSD.

II Akcioni plan za sprovođenje Programa Vlade 2023–2026

U nastavku su prikazani **prioritetni ciljevi** Akcionog plana za sprovođenje Programa Vlade za period 2023–2026, kao i propisi, odnosno dokumenti javnih politika, a koji su važni za postizanje rezultata. Na samom kraju biće navedeni i vremenski rokovi definisanog cilja na onim mestima gde su naznačeni u originalnom dokumentu.

Prvi prioritetni cilj koji se navodi jeste **Unapređenje obrazovnog sistema (2.1.)**, uz sledeće rezultate, odnosno pokazatelje uspešnosti:

- 2.1.3. Podrška učenicima izuzetnih sposobnosti u sistemu osnovnog obrazovanja i vaspitanja;
- 2.1.4. Unapređivanje kvaliteta, pravednosti i dostupnosti predškolskog vaspitanja i obrazovanja;
- 2.1.5. Unapređena bezbednost dece, mladih i prosvetnih radnika u ustanovama obrazovanja i vaspitanja (platforma „Čuvam te“)
- 2.1.6. Unapređena bezbednost dece u saobraćaju (II kvartal 2023.);
- 2.1.7. Podrška razvoju kompetencija za celoživotno učenje;
- 2.1.8. Unapređen sistem dualnog obrazovanja;
- 2.1.9. Usklađivanje sistema kvalifikacija sa potrebama tržišta rada;
- 2.1.10. Zaključivanje sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija u regionu Zapadnog Balkana.

U okviru prioritetnog cilja **Jačanje zdravstvenog sistema (2.3.)**, mogu se izdvojiti sledeći rezultati relevantni za ovu analizu:

- 2.3.5. Uspostavljanje nacionalnog informacionog sistema u zdravstvu sa e-servisima i njihovo povezivanje sa data centrom u KG
- 2.3.6. Unapređenje infrastrukture u zdravstvu (rekonstrukcija i izgradnja tri Klinička centra; Tiršova 2)
- 2.3.8. Uspostavljanje zdravstvenih stanica u ruralnim područjima

Zatim, kao sledeći prioritetni cilj se izdvaja **Unapređenje položaja mladih (3.2.)** sa sledećim rezultatima:

- 3.2.1. Uspostavljanje okvira za uvođenje Garancija za mlade gde se posebno izdava propis *Plan implementacije Garancije za mlade za period 2023-2025* kao jedan od propisa koji je važan za postizanje rezultata (II kvartal 2023.);
- 3.2.2. Podsticanje zapošljavanja i preduzetništva mladih gde se posebno izdava propis *Akcioni plan za period od 2024. do 2026. godine za sprovođenje Strategije zapošljavanja u RS za period od 2021. do 2026. godine* kao jedan od propisa koji je važan za postizanje rezultata (IV kvartal 2023.).

U okviru prioritetnog cilja **Zaštita osnovnih ljudskih prava i unapređena populaciona politika (4.1.)**, veliki broj rezultata bilo direktno, bilo indirektno je relevantan za ovu analizu:

- 4.1.1. Stvoreni uslovi za unapređenje ljudskih prava pripadnika grupa koji su u riziku od diskriminacije gde se posebno izdavaju propisi, odnosno dokumenti javnih politika *Akcioni plan za period od 2024. do 2026. godine za sprovođenje Strategije prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030.* (IV kvartal 2023.), kao i *Akcioni plan za period od 2024. do 2026. godine za sprovođenje Strategije za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog*

- društva u RS za period od 2022. do 2030. i Akcioni plan za period od 2025 do 2027. godine za sprovođenje Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u RS za period od 2022. do 2030. godine (IV kvartal 2024.);*
- 4.1.2. Unapređena zaštita ljudskih prava i mehanizmi za njihovo praćenje gde se posebno izdavaju propisi, odnosno dokumenti javnih politika *Ratifikacija opcionog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima; Ratifikacija opcionog protokola uz Konvenciju o pravima deteta* kao jedan od propisa koji je važan za postizanje rezultata (IV kvartal 2023.);
 - 4.1.4. Izjednačen položaj žena preduzetnica sa ženama zaposlenim kod poslodavca gde se posebno izdavaju propisi, odnosno dokument javnih politika *Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom* kao dokument od važnosti za praćenje ispunjenja cilja (II i IV kvartal 2023.);
 - 4.1.5. Uveden institut pedagoškog asistenta za podršku deci i učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom gde se posebno izdavaju propisi, odnosno dokumenti javnih politika *Uredba o katalogu radnih mesta u javnim službama i drugim organizacijama u javnom sektoru; Uredba o koeficijentu za obračun i isplatu plata zaposlenih u javnim službama* kao dokumenti od važnosti za praćenje ispunjenja cilja;
 - 4.1.7. Pooštrene kazne za krivična dela silovanja i nasilja u porodici i unapređena bezbednost novinara gde se posebno izdavaju propisi, odnosno dokument javnih politika *Krivični zakonik* kao dokument od važnosti za praćenje ispunjenja cilja (IV kvartal 2023.);
 - 4.1.8. Realizovani populacioni programi podrške u jedinicama lokalne samouprave (IV kvartal 2023.);
 - 4.1.9. Bolja zaštita dece i porodice gde se posebno izdavaju propisi, odnosno dokument javnih politika *Porodični zakon* kao dokument od važnosti za praćenje ispunjenja cilja (IV kvartal 2023.);
 - 4.1.10. Promovisanje dobrih praksi usklađivanja rada i roditeljstva gde se posebno izdavaju propisi, odnosno dokument javnih politika *Strategija podsticanja rađanja* kao dokument od važnosti za praćenje ispunjenja cilja (IV kvartal 2024.);
 - 4.1.11. Stvorene osnove za uspostavljanje sistema priznavanja neplaćenog kućnog rada.

Naredni prioritetni cilj jeste **Uspostavljena pravedna distribucija socijalne pomoći socijalno ugroženom stanovništvu (4.2.)** pri čemu su relevantni sledeći rezultati:

- 4.2.1. Puna primena Socijalne karte
- 4.2.2. Povećano uključivanje korisnika novčane socijalne pomoći (NSP) u mere aktivne politike zapošljavanja (APZ) gde se posebno izdavaju propisi *Akcioni plan za period od 2024. do 2026. godine za sprovođenje Strategije zapošljavanja u RS za period od 2021. do 2026. godine* kao dokument od važnosti za praćenje ispunjenja cilja (IV kvartal 2023.);
- 4.2.3. Bolji uslovi za socijalno preduzetništvo gde se posebno izdavaju propisi *Strategija socijalne zaštite (II kvartal 2024.); Plan razvoja socijalnog preduzetništva* kao dokumenti javnih politika od važnosti za praćenje ispunjenja cilja (II kvartal 2023.);

III Izveštaj o rezultatima sprovođenja akcionog plana za sprovođenje programa Vlade 2023–2026

Akcioni plan za sprovođenje programa Vlade (APSPV) za period od 2023 do 2026. godine, usvojen je na sednici Vlade održanoj 23. februara 2023. godine.

APSPV je operativni dokument Vlade koji se izrađuje u cilju efikasnijeg ostvarivanja planiranih rezultata Vlade. Uspostavljen je kao instrument pomoću kog se prati realizacija Programa Vlade, tako što prioritete iz Programa dalje razrađuje kroz prioritete ciljeve koje Vlada želi ostvariti tokom mandata, i koji su grupisani u sledeće prioritete oblasti:

1. Održivost

2. Inovacije i digitalno doba

3. Razvoj

4. Pravednije društvo

Ostvarenost ciljeva, odnosno rezultata koji doprinose njihovom ostvarenju prati se na osnovu utvrđenih pokazatelja i ciljanih vrednosti.

Sledi prikaz definisanih prioriteta čiji je fokus na socio-ekonomskim pravima dece i mladih. Posebna pažnja posvećena je implementacionim grupama koje direktno utiču na socio-ekonomska prava dece i mladih (grupa 2: Inovacije i digitalno doba, grupa 3: Razvoj i grupa 4: Pravednije društvo).

Implementaciona grupa 2: Inovacije i digitalno doba

U vezi sa obrazovanjem navedeno je da je u cilju unapređenja predškolskog vaspitanja i obrazovanja (PVO), obezbeđeno 4.500 novih mesta u predškolskim ustanovama, kroz izgradnju novih objekata i adaptaciju starih prostorija u JLS, dok je obučeno 10.210 praktičara za kvalitetnu primenu Osnova programa PVO, u 2023. godini. Takođe, navodi se da je uključeno 3.800 dece iz osetljivih društvenih grupa posredstvom fleksibilnih poludnevnih programa.

Zatim, da je utvrđen način identifikacije, vođenja evidencija, izrada plana tranzicije i praćenje uspešnosti učenika/ca sa izuzetnim sposobnostima, kao i pružanje podrške nastavnicima i roditeljima i pripremljeno je 5 programa za podršku deci sa izuzetnim sposobnostima. Osim toga, izrađena je platforma „Takmičari generacije” u cilju promocije najboljih učenika generacije.

Ističe se da su stvoreni uslovi za osnivanje 20 novih učeničkih zadruga u osnovnim i srednjim školama, i da su obezbeđena finansijska sredstva za 17 škola (tj. učeničkih zadruga) iz budžeta RS, u ukupnoj vrednosti od 8 mil. RSD.

Takođe, ukazano je da se nastavlja rad na unapređenju nacionalne platforme „Čuvam te“ za prevenciju i suzbijanje nasilja koje uključuje decu i objašnjeno na koji način se koristi. Kreiran je deo koji se odnosi na uspostavljanje sistema za onlajn prijavu svakog oblika nasilja koje uključuje decu. Na platformi „Čuvam te“, putem formulara, podnosilac može da ostavi podatke kao što su: počinitelj nasilja, žrtva nasilja, lokacija gde se događaj desio, datum i vreme događaja, da li je događaj već prijavljen određenoj ustanovi/organi i sl. Na osnovu unetih podataka i u skladu sa procenom situacije nasilja i Opštim protokolom za zaštitu dece od nasilja, trijažni tim prijave dalje upućuje ustanovama obrazovanja i vaspitanja, centrima za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, policiji i tužilaštvima, a koje dalje postupaju u skladu sa

svojim nadležnostima. Navedeno je da je putem ove platforme prijavljeno 807 situacija u kojima su deca izvršila ili pretrpela nasilje od strane druge dece ili odraslih, za period maj — decembar 2023. godine. Od 807 prijavljenih situacija nasilja, kreirano je i prihvaćeno od strane ustanova 973 zahteva za postupanje, od kojih je 531 rešen. Ukupno 54% prijava koje su podnete putem platforme upućeno je ustanovama obrazovanja i vaspitanja.

U vezi podrške studentima, Fond za mlade talente realizovao je Konkurs za stipendiranje najboljih studenata u RS za školsku 2022/2023. godinu kao i Konkurs za stipendiranje studenata studija drugog i trećeg stepena na vodećim svetskim univerzitetima za školsku 2023/2024. godinu. Navodi se da je broj studenata na univerzitetima u zemlji i inostranstvu kojima je dodeljena stipendija 1.882. Takođe, stipendistima je omogućeno da nakon završetka studija, dobiju priliku da obavljaju stručnu praksu ili da se zaposle u organima javne uprave.

U cilju unapređenja bezbednosti u saobraćaju, preduzete su sledeće mere i zabeleženi rezultati: tokom 2023. godine, otkriveno je 50.176 saobraćajnih prekršaja u zonama škola i održana su 4.534 predavanja u obrazovnim ustanovama na temu bezbednog učešća dece u saobraćaju. Usvojenim izmenama Zakona o bezbednosti saobraćaja uvedene su mere za povećanje bezbednosti učesnika u saobraćaju. Usvojena je i Strategija bezbednosti saobraćaja RS za period od 2023. do 2030. godine, kako bi se do 2030. godine smanjio broj poginulih i teško povređenih lica za 50% do 2030. godine, u odnosu na 2019. godinu kao i da do 2030. godine ne bude poginule dece u saobraćaju - Vizija nula.

Preporuke za nastavak praćenja ostvarenja rezultata u narednom APSPV:

- Nastaviti izgradnju i rekonstrukciju objekata koji se bave predškolskim vaspitnim obrazovanjem;
- Promovisati platformu „Čuvam te“ u cilju korišćenja edukativnog sadržaja ove platforme u većem obimu i kontinuirano podizati svest učenicima, roditeljima i zaposlenima u obrazovnim ustanovama o značaju evidentiranja svake situacije nasilja; Takođe, formirati tim koji bi pružao podršku školama i nastavnicima kako da reaguju kada dođe do određenog vida nasilja;
- Potrebno je dalje podizati svest učenika o njihovom bezbednom učešću u saobraćaju i obezbediti bezbednu pešačku infrastrukturu na trasama kretanja dece do škole - tzv „bezbedne rute“.

Implementaciona grupa 3: Razvoj

U cilju smanjenja nezaposlenosti mladih sa akcentom na olakšavanje procesa tranzicije mladih iz obrazovanja na tržište rada kroz intezivnu podršku usvojen je Plan implementacije Garancije za mlade 2023-2026. u decembru 2023. godine (do sada je ova tranzicija trajala i do 24 meseca). Navedeno je da će pilotiranje biti sprovedeno u 3 filijale NZS (Sremska Mitrovica, Kruševac i Niš), nakon čega će se proširiti na celu Srbiju. Stopa NEET uzrasta 15—24 godine iznosila je 12,8% u 2023. godini (što u odnosu na 2022. godinu predstavlja smanjenje od 0,7 p.p.), a stopa NEET kod populacije uzrasta 5—29 godina bila je na nivou od 15,8%.

Navedeno je da je osnovano 12.970 privrednih subjekata u 2023. godini čiji su osnivači/vlasnici mladi, što predstavlja međugodišnji rast od 1,9%. Broj osnovanih privrednih subjekata čiji su osnivači/vlasnici mladi predstavlja 23,5% ukupnog broja osnovanih privrednih subjekata u ovom periodu. Učešće zaposlenih mladih žena u ukupnom broju zaposlenih mladih je 40,4% u decembru 2023. godine, što predstavlja povećanje od 0,2 pl. u

odnosu na isti mesec prethodne godine. Broj zaposlenih mladih žena se, na međugodišnjem nivou, povećao za 11,5%, dok se ukupan broj zaposlenih mladih povećao za 11%.

Takođe, usvojena je Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine koja predviđa i unapređenje prostornih kapaciteta i usluga za mlade na nivou JLS. Navedeno je da su zaključeni ugovori sa 4 grada (Niš, Subotica, Novi Pazar i Sombor) i obezbeđena sredstva u iznosu od 180 mil. RSD radi uspostavljanja omladinskih centara.

Implementaciona grupa 4: Pravednije društvo

U oblasti implementacione grupe 4, koja se odnosi na stvaranje pravednijeg društva, u okviru APSPV navedeno je da je usvajanjem Zakona o izmenama i dopunama Zakona o finansijskoj podršci porodica sa decom, preduzetnicima omogućeno ostvarivanje prava na ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta u trajanju od dve godine za rođenje trećeg i svakog narednog deteta i prenos ostalih naknada po osnovu nege deteta na partnera koji je preduzetnik i koji je u radnom odnosu (zaposlen kod poslodavca).

Osim toga, navodi se da je sproveden Program korišćenja dotacija namenjenih za projekte porodično-pravne zaštite u 2023. godini i da je za 67 udruženja obezbeđeno 210,6 mil. RSD za realizaciju odobrenih projekata i to: 1) koordinacija i sprovođenje politike u oblasti demografije, 2) koordinacija i sprovođenje populacione politike, 3) podrška porodici i deci i 4) podrška udruženjima u oblasti zaštite porodice i dece.

Navodi se i da opštinske i gradske službe, koje vrše poverene poslove iz oblasti dečje i boračko-invalidske zaštite, još uvek ne koriste Socijalnu kartu, a da bi se obezbedila puna primena Socijalne karte potrebno je uspostaviti 180 L3VPN kanal komunikacije od registra do opštinskih i gradskih službi koji obavljaju poverene poslove iz dečje i boračko-invalidske zaštite i povećati brzinu prenosa kroz taj kanal do CSR i ustanova socijalne zaštite za 230 od 347 lokacija.

U APSPV ukazano je i na neostvarene rezultate u oblastima koje se odnose na decu i mlade:

- Pripremljen Nacrt zakona o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju o pravima deteta u postupku za pritužbe još uvek nije razmatran na sednici Vlade.
- Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju, koji je usvojen 27.10.2023. godine, nije omogućeno preduzetnicama pravo na pun iznos naknade zarade ukoliko se odluče da tokom trudničkog odsustva ne odjave obavljanje delatnosti. Nije započet rad na izmenama i dopunama Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, čije je usvajanje neophodno kako bi preduzetnicama po rođenju deteta bilo omogućeno ostvarivanje prava na ostale naknade na osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta u bruto iznosu (uz postojeći neto iznos uplaćivati i poreze i doprinose) i pravo na ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta u visini minimalne zarade do tri meseca života deteta.
- Još uvek nije uveden institut pedagoškog asistenta za podršku deci i učenicima sa smetnjama u razvoju. Pripremljen je predlog dve uredbe koje su neophodne za njihovo zapošljavanje i uređivanje koeficijenata njihovih zarada, ali još uvek nije dobijena saglasnost MFIN. Sprovedene su obuke za 189 polaznika za buduće pedagoške asistente za rad sa decom i učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, čime su stvoreni uslovi da se nakon usvajanja uredbi u obrazovne ustanove koje zadovoljavaju propisane kriterijume mogu zaposliti novi pedagoški asistenti.

- Kasni se sa usvajanjem Porodičnog zakona, kojim treba da se zabrani telesno kažnjavanje deteta, ukidanje zaključenja braka pre navršenih 18 godina, kao i usaglašavanje sa odredbama Zakona o sprečavanju nasilja u porodici uvođenjem novih oblika nasilja u porodici i mera za zaštitu žrtava nasilja.

IV Program ekonomskih reformi (ERP) 2024–2026

Vlada Republike Srbije usvojila je 28. decembra 2023. godine Program ekonomskih reformi za period 2024–2026. godine (eng. Economic Reform Programme – ERP) i u predviđenom roku predala prevod dokumenta Evropskoj komisiji (EK). Dokument ERP, i u desetom ciklusu izrade, sadrži srednjoročni okvir makro-ekonomske, fiskalne i monetarne politike, kao i detaljan prikaz strukturnih reformi koje treba da doprinesu povećanju konkurentnosti nacionalne ekonomije, privrednom rastu i razvoju, kreiranju novih radnih mesta i uslova za bolji život građana Republike Srbije u narednom trogodišnjem periodu.

Program ekonomskih reformi (ERP) Srbije za period 2024–2026 ima za cilj da se bavi različitim aspektima ekonomske politike koja imaju snažne implikacije za decu i mlade, a posebno za decu i mlade koja su u riziku od siromaštva. Sledi prikaz strukturnih ERP-a ali kroz prizmu i sa fokusom na socio-ekonomska prava dece i mladih. Fokus je stavljen na **oblast 3: Ljudski kapital i socijalna politika**, odnosno na oblasti obrazovanja, zapošljavanja, socijalne zaštite i zdravstvene nege dece i mladih, koje direktno utiču na socio-ekonomska prava dece, a u sklopu su šireg reformskog okvira.

Obrazovanje i veštine (Oblast 5.3.1)

ERP za period 2024–2026 ističe da se **sistemska unapređenje obrazovanja** u Republici Srbiji odvija u skladu sa *Strategijom razvoja obrazovanja i vaspitanja*, a sa ciljem povećanja obuhvata obrazovanjem dece na svim nivoima (stopa obuhvata dece u 2022. godini iznosila je 95,2 %), neosipanja osetljivih grupa iz obrazovnih krugova, boljih postignuća učenika, kvalitetnijih programa (odgovor obrazovnog sistema na zahteve tržišta rada) i bolju podršku nastavnicima.

U ERP-u se navodi da postoji kontinuirano **povećanje obuhvata dece predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem**. Broj dece uzrasta od šest meseci do 6,5 godina na ovom nivou obrazovanja iznosio je 229.030 u školskoj 2022/2023 godini, od čega 111.005 (48,5%) devojčica i 118.025 (51,5%) dečaka. Obuhvat dece programima predškolskog vaspitanja i obrazovanja je različit u zavisnosti od uzrasta, a najveći obuhvat je u godini pred polazak u školu. Sa druge strane, **populacija učenika u osnovnom obrazovanju kontinuirano se smanjuje usled negativnog demografskog trenda stanovništva Republike Srbije**. Na početku školske 2022/2023, u 3.206 redovnih osnovnih škola ide 505.247 učenika (245.443 ili 48,6% učenica; 259.804 ili 51,4% učenika), a prvi razred upisalo je 63.230 novih unčenika, dok je **broj učenika koji pohađa srednje obrazovanje relativno stabilan**.

ERP prepoznaje potrebu za sticanjem, usavršavanjem i razvojem kompetencija **u skladu sa potrebama tržišta rada** i ističe da je to obezbeđeno kroz **model dualnog obrazovanja koje doživljava kontinuiran rast**, kako od strane privrede tako i od strane učenika. Na primer, razvoj dualnog obrazovanja i prilagođavanje nastavnih planova i programa ima za cilj omogućavanje mladima da steknu praktične veštine koje su tražene na tržištu rada. Kako se navodi u dokumentu ovaj sistem obuhvata sve veći broj učenika i kompanija, omogućavajući mladima sticanje ključnih veština potrebnih na tržištu rada. Najviše su uključeni sektori metalne i mašinske industrije, kao i prehrambena, tekstilna i elektrotehnička industrija.

Napori usmereni na **povećanje interesovanja učenika za nauku, tehnologiju, inženjerstvo i matematiku (STEM¹)** rastu zbog dokazanog potencijala u obezbeđivanju ekonomskog

¹ Eng. Science, Technology, Engineering, Mathematics – interdisciplinarni pristup učenju koji četiri pomenute discipline integriše prilikom učenja i stavlja akcenat na primenu naučenog putem rešavanja realnih problema

rasta. Kvantitativni podaci specifični za članice EU variraju, ali brojne studije, uključujući one koje je finansirala Evropska komisija, pokazuju **pozitivan uticaj dostupnosti laboratorijskog rada učenicima na buduću zapošljivost tih učenika, na izbor karijere u vezi sa STEM**, kao i uspeh u visokom obrazovanju u ovim oblastima.

Dalje, program uključuje i prepoznavanje potrebe za **unapređenjem laboratorija u školama**, posebno za predmete poput fizike, hemije i biologije. Planirane su nabavke laboratorijske opreme za škole i gimnazije u cilju unapređenja kvaliteta obrazovanja u STEM oblastima (nauka, tehnologija, inženjering i matematika), uz podršku sredstava iz IPA fondova. Dalje, ERP uključuje mere za **digitalizaciju nastavnog procesa**, zatim standardizaciju digitalnih prostora za rad sa mladima (digitalnih klubova, digitalnog volontiranja), kao i obuku nastavnog kadra za rad sa savremenim tehnologijama.

Na kraju ovog dela, ističe se kako je u oktobru 2023. godine usvojen set predloga prosvetnih zakona (*Zakon o izmenama i dopunama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju*) koji imaju za cilj jačanje vaspitne funkcije ustanova obrazovanja i realizaciju utvrđenog seta mera radi bolje **prevencije i efikasnijeg reagovanja i postupanja u slučajevima nasilja u školama** što ima velike i značajne implikacije na bezbednost i zaštitu dece.

Zapošljavanje i tržište rada (oblast 5.3.2)

Na samom početku ERP ističe da se proces demografskog starenja stanovništva manifestuje **niskim i stalno opadajućim učešćem mladih u Republici Srbiji**. Broj mladih stanovnika (uzrasta 15-29 godina) smanjen je za 20,8% u prethodnih jedanaest godina (između dva popisa 2011. i 2022. godine). Učešće mladih u ukupnom broju stanovnika od 15,8% se takođe smanjilo u odnosu na 2011. godinu (18,4%). Pored negativnog prirodnog priraštaja (posledica niskog nataliteta i visokog mortaliteta), prisutno je i kontinuirano iseljavanje stanovništva (str. 128).

Ovi nepovoljni demografski trendovi ukazuju na **neophodnost dodatnog ulaganja države u mlade u cilju stvaranja uslova za kvalitetniji život u zemlji**. Država je započela proces izrade *Nacrta zakona o mladima u martu 2023. godine*, usvojena je *Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine* („Službeni glasnik RS“, broj 9/23) sa prioritetima omladinske politike u februaru 2023. godine i *Akcionni plan za period od 2023. do 2025. godine za sprovođenje Strategije za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine* („Službeni glasnik RS“, broj 57/23) u julu 2023. godine (str. 128).

Dalje, kako ističe ERP, jedna od državnih mera jeste **povećanje broja javnih prostora za mlade, kao i osnivanje kancelarija za mlade** u svim jedinicama lokalne samouprave, te **obezbeđivanje veće dostupnosti kulturnim, zdravstvenim, socijalnim i drugim uslugama za mlade**. Tako se u ERP-u, a na osnovu podataka iz Strategije za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine navodi kako je formirano 140 kancelarija za mlade i 78 saveta za mlade na lokalnom nivou. Dalje se navodi da su važan partner na lokalnom nivou za direktan rad sa mladima i **udruženja mladih/udruženja za mlade i njihovi savezi, kao i omladinski radnici**, koji čine mrežu od preko 1.700 aktera širom Republike Srbije, od nacionalnog do lokalnog nivoa.

Ističe se da situacija mladih na tržištu rada iziskuje **potrebu za daljom sistemskom intervencijom u cilju uklanjanja barijera koje stoje između mladih i tržišta rada**. Učešće mladih u radnoj snazi veoma je nisko po evropskim standardima. Pored toga što nisu zaposleni, značajan broj mladih istovremeno je i van procesa obrazovanja i obuke – u

Republici Srbiji NEET stopa mladih (15–24) iznosi 12,8% u Q3 2023. što je više od proseka u EU. S tim u vezi, prepoznata je važnost **normativnog uređenja radne prakse** kroz izradu *Nacrta zakona o radnoj praksi*, odnosno da se kroz sticanje praktičnih znanja i veština unapređuje zapošljivost i mogućnost zapošljavanja na tržištu rada. Ističe se da je ovaj nacrt zakona uzeo u obzir Preporuku o okviru kvaliteta za radne prakse Saveta ministara EU od 2014. godine. Republika Srbija podržava zapošljavanje mladih, pored ostalih aktivnosti i mera, i **postepenim uvođenjem Garancije za mlade**² pri čemu je plan implementacije za period od 2023. do 2026. godine pripremljen, i njegovo usvajanje je u završnoj fazi.

Reforme u oblasti zapošljavanja i tržišta rada uključuju **aktivnosti usmerene na povećanje učešća mladih kroz Pilotiranje Garancije za mlade** u periodu od 2024. godine do kraja 2026. godine. Planira se reforma javnih službi za zapošljavanje kroz uvođenje onlajn registracija i nadogradnju sistema u Nacionalnoj službi za zapošljavanje (NSZ) kako bi se poboljšala efikasnost posredovanja u zapošljavanju. Ova inicijativa olakšava pristup mladima tržištu rada i omogućava preciznije profilisanje i vođenje statistike o mladima van sistema. Takođe, reforme predviđaju pilotiranje modela za doseganje mladih iz NEET kategorije (mladi koji nisu u obrazovanju, zaposlenju ili obuci), uz podršku organizacija civilnog društva.

Socijalna zaštita i inkluzija (oblast 5.3.3)

ERP navodi da je Republika Srbija uspela da prepolovi vrednost Multidimenzionalnog indeksa siromaštva (MPI) u odnosu na 2010. godinu, što je značajan napredak u **borbi protiv siromaštva**. Iako je stopa rizika od siromaštva smanjena, ona je i dalje visoka u poređenju sa prosekom EU i zato se navodi da će Republika Srbija nastaviti sa primenom odgovarajućih mera kako bi održala pozitivan trend u smanjenju siromaštva koje i dalje predstavlja izazov. U dokumentu se ističe i kako se uvođenjem Registra Socijalne karte, od 2022. godine, omogućava **bolja kontrola socijalnih davanja**, posebno u vezi sa pravom na dečiji dodatak. Kako se navodi, ovaj sistem osigurava prepoznavanje **greške isključenosti**, odnosno registrovanje korisnika koji mogu da ostvare neko dodatno pravo ili uslugu, a da nisu aplicirali za istu i navodi se da se najčešće radi o pravu na dečiji dodatak i besplatan boravak u vrtiću. Na istom mestu se navodi i kako se na ovaj način rešava i problem **greške uključenosti**, do koga dolazi kada socijalnu pomoć primaju oni koji se prema propisanim kriterijumima za nju ne kvalifikuju tako da je **broj korisnika koji ostvaruju pravo na novčanu socijalnu pomoć smanjen je za nešto više od 21 hiljadu u 2022.** (182.773) ili **10,5%** u odnosu na 2021. godinu.

Dalje se navodi da Srbija radi **na strategiji deinstitutionalizacije i razvoju usluga socijalne zaštite u zajednici** i to kroz donošenje strateškog okvira čiju okosnicu predstavlja izrada nove *Strategije socijalne zaštite*, čije je donošenje planirano za drugi kvartal 2024. godine. U toku je izrada i *Nacrta akcionog plana za Strategiju deinstitutionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici*. Usvojen je *Akcioni plan za sprovođenje Strategije unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine, u periodu od 2023. do 2024. godine* („Službeni glasnik RS“, broj 59/23) **u cilju poboljšanja sveukupnog društvenog i ekonomskog položaja osoba sa invaliditetom i njihovo ravnopravno učešće u društvu.**

Zatim, ističe se da se primenom *Zakona o socijalnom preduzetništvu* vodi računa o **socijalnoj i radnoj inkluziji pripadnika društveno osetljivih grupa** i zadovoljenju njihovih potreba.

² Program Garancija za mlade koji se sprovodi u državama članicama EU, primer je intervencije u okviru koje se mladima koji su neaktivni i nezaposleni pristupa kroz saradnju različitih sektora i socijalnih partnera, uključujući i organizacije civilnog društva, a u cilju dugoročno održive integracije na tržište rada.

Cilj ovih strateških dokumenata jeste prelazak sa institucionalnog smeštaja na pružanje usluga u zajednici, kao i podsticanje **društveno odgovornog poslovanja**. Navodi se da je registrovanje socijalnog preduzeća u Agenciji za privredne registre omogućeno od novembra 2022. godine, a da je do jula 2023. godine registrovano 13 novih socijalnih preduzeća, kao i da je formiran Savet za socijalno preduzetništvo koji ima ulogu u davanju smernica za dalje unapređenje ovog sektora, uključujući i kreiranje Programa razvoja socijalnog preduzetništva.

Zdravstvena zaštita (oblast 5.3.4.)

ERP navodi da se **troškovi određene zdravstvene usluge**, kao što su usluge lečenja neplodnosti i usluge u ustanovama socijalne zaštite, koje osigurana lica ostvaruju u zdravstvenim ustanovama u privatnoj svojini i privatnoj praksi, **moгу finansirati iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja**. Takođe, ERP ističe i da je prvi put u 2023. godini izmenama podzakonskog akta omogućeno **finansiranje primene leka van indikacionog područja** (tzv. off-label) **iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja za lečenje dece**, svih malignih i retkih bolesti, primarnih autoimunih bolesti, kao i transplantacije.

ERP ističe da postoje **nejednakosti u zdravstvenoj zaštiti ranjivih grupa u poređenju sa opštom populacijom**. Osobe sa **invaliditetom** imaju pravo na zdravstvenu zaštitu koja se finansira iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja. Međutim, njihove potrebe u oblasti zdravstvene zaštite u velikom broju slučajeva nisu zadovoljene, jer objekti u kojima se pruža zdravstvena zaštita nisu fizički pristupačni, a zdravstveni radnici su nedovoljno edukovani kad su u pitanju odrasle osobe sa mentalnim invaliditetom. U sistemu zdravstvene zaštite kontinuirano se primenjuje model angažovanja zdravstvenih medijatorki, koje, u 70 jedinica lokalne samouprave u Republici Srbiji, deluju u direktnom kontaktu sa romskom zajednicom, pružajući pomoć u pristupu zdravstvenim, ali i drugim javnim uslugama i informacije o zdravstvenoj prevenciji. Međutim, kako se navodi status zdravstvenih medijatorki u sistemu zdravstva još uvek nije trajno rešen.

Zatim, navodi se u dokumentu da se i dalje radi na **unapređenju infrastrukture u zdravstvu**, te da je za Univerzitetsku dečju bolnicu „Tiršova 2“ završeno projektovanje i dobijena saglasnost za tendersku dokumentaciju. Dalje, ERP navodi da je u cilju **razvoja i modernizacije sistema zdravstvene dokumentacije i evidencija** u zdravstvu, donet novi *Zakon o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u zdravstvu* („Službeni glasnik RS“, broj 92/23), kojim je jasnije definisan obuhvat i svrha e-Kartona. Predviđa se da će upravo uvođenje digitalnih kartona olakšati pristup zdravstvenim uslugama, naročito u ruralnim i udaljenim područjima. Pomenutim zakonom je predviđeno da svi medicinski podaci pacijenta budu hronološki objedinjeni na jednom mestu, što će omogućiti bržu dijagnostiku i podizanje kvaliteta pružene zdravstvene usluge.

Sledi pregled dve odvojene strukturne reforme ERP-a, a koje su važne kada govorimo o položaju dece i mladih, posebno u kontekstu socio-ekonomskih prava.

Strukturna reforma 5: obrazovanje za održivi razvoj i radnu spremnost

Cilj strukturne reforme je povećanje relevantnosti sistema obrazovanja kroz višedimenzionalnu usmerenost na učenje povezano sa praktičnim radom, da bi se obezbedio efikasniji odgovor sistema obrazovanja na potrebe privrede i na zapošljivost. Cilj strukturna reforme je da direktno utiče na **povećanje zaposlenosti**, odnosno cilj je da nakon završenog školovanja učenici, odnosno studenti u vrlo kratkom roku pronađu zaposlenje.

Strukturna reforma sastoji se iz dve mere:

Mera 1 Kvalifikacije orijentisane prema potrebama tržišta rada: Cilj mere je da se usklade kvalifikacije radne snage sa potrebama tržišta rada. U ERP-u se dualno obrazovanje na nivou srednjeg i visokog obrazovanja vidi kao mera koja doprinosi jačanju konkurentnosti privrede Republike Srbije i smanjenju nezaposlenosti mladih. Implementacijom dualnog obrazovanja i aktivnostima u okviru ove mere smatra se da će se obezbediti efikasniji odgovor sistema obrazovanja na potrebe privrede i tržišta rada, tehnološke promene i potrebe za novim kompetencijama. U narednom periodu planira se nastavak uspostavljanja trening centara, unapređivanjem karijernog vođenja i savetovanja (KViS), kao i sa unapređivanjem i implementacijom Okvira za praćenje i vrednovanje dualnog obrazovanja. Kako se navodi, implementacijom sistema Nacionalnog okvira kvalifikacija u Srbiji (NOKS) osiguraće se diverzifikacija i unapređenje relevantnosti ponude obrazovanja i obučavanja, kao i obezbeđivanje transparentnosti sistema NOKS, uporedivosti i prepoznatljivosti kvalifikacija stečenih u Republici Srbiji sa kvalifikacijama stečenim u drugim državama.

Mera 2 Unapređenje uslova za razvoj znanja i veština u sistemu obrazovanja Cilj mere je povećanje interesovanja učenika za nauku, tehnologiju, inženjerstvo i matematiku, kako bi se kroz sistem obrazovanja, koji podrazumeva primenu naučenog kroz rešavanje realnih problema, obezbedio kadar koji odgovara potrebama tržišta rada koje se stalno razvija. Pобољшanje standarda u laboratorijama koje se koriste u nastavi i pristup učenja zasnovan na ogledima koji su usredsređeni na praktičan projektni i laboratorijski rad, direktno je povezan sa povećanjem motivacije za učenje, a samim tim i sa uspehom učenika. Prvi korak u ostvarivanju ovog cilja jeste opremanje postojećih laboratorija.

Strukturna reforma 6: unapređeni uslovi za veće učešće mladih na tržištu rada

Cilj reforme je unapređenje položaja mladih na tržištu rada, putem obezbeđenja lakšeg prelaska mladih iz obrazovanja na područje rada. Takođe, cilj je i **preventivno sprečiti prelazak mladih u NEET status** (nisu zaposleni, nisu u procesu obrazovanja ili obuke) sprovođenjem aktivnosti dosezanja i aktivacije onih koji se nalaze van sistema.

Strukturna reforma se sastoji iz dve mere:

Mera 1 Pilotiranje Garancije za mlade

Pilotiranje Garancije za mlade započće u 2024. godini i trajaće do kraja 2026. godine. Pilotiranje će se realizovati na teritoriji tri grada/filijale Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ): Niš, Kruševac i Sremska Mitrovica. U poslednjoj godini sprovođenja pilotiranja Garancije za mlade radiće se na nadogradnji onlajn sistema u smislu primene i u ostalim filijalama, kako bi se implementacija Garancije za mlade proširila na celu teritoriju Republike

Srbije. Na osnovu razvijenog modela za doseganje i aktivaciju NEET mladih, koji se nalaze van sistema, sprovodiće se aktivnosti doseganja u pilot filijalama u partnerstvu sa organizacijama civilnog društva. Aktivnosti koje se planiraju u okviru ove mere odnose se na uvođenje onlajn (pred)registracije i statističkog profilisanja u NSZ, a jednu od aktivnosti predstavlja i razvijanje dodatnih/komplementarnih usluga zapošljavanja u NSZ.

Mera 2 Razvijanje integrisanih usluga za mlade na lokalnom nivou

ERP prepoznaje poboljšanje institucionalnih mehanizama za sprovođenje omladinske politike na lokalnom nivou kao neophodno kako bi se doprinelo ekonomskom i socijalnom osamostaljivanju mladih. Razvijanje integrisanih usluga za mlade na lokalnom nivou podrazumeva razvoj kapaciteta subjekata omladinske politike (kancelarija za mlade, udruženja mladih i za mlade, omladinskih radnika), standardizaciju omladinskog rada, uspostavljanje sigurnih javnih (i digitalnih) prostora u kojima će se realizovati omladinski rad, kao i razvoj i standardizaciju programa za neformalno obrazovanje mladih.

Ispunjenje preporuka ECOFIN Saveta iz maja 2023. godine

ERP za period 2024–2026 u posebnom delu daje pregled svih reformskih mera i aktivnosti Vlade koje se odnose na ispunjenje preporuka (Policy Guidance – PG), a koje su usvojene na sastanku Saveta Evropske unije za ekonomska i finansijska pitanja (ECOFIN Savet) u maju 2023. godine u vezi sa Programom ekonomskih reformi (ERP) 2023–2025. U nastavku će biti dat pregled fiskalnih mera koje su relevantne za ovu analizu:

U okviru preporuke broj 6 *Smanjiti siromaštvo značajnim povećanjem adekvatnosti beneficija iz šeme finansijske socijalne pomoći (FSP) za pojedince i porodice sa decom* u ERP dokumentu se navodi da se osnovica za **određivanje novčane socijalne pomoći** usklađuje se sa indeksom potrošačkih cena u prethodnih šest meseci, na osnovu statističkih podataka, dva puta godišnje, 1. aprila i 1. oktobra, a sve u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti („Službeni glasnik RS”, br. 24/11 i 117/22-US). Dalje se navodi da od 1. aprila 2022. godine nominalni iznos novčane socijalne pomoći za pojedinca iznosi 9.580 dinara (oko 80 evra), što je za 465 dinara (oko četiri evra) više u odnosu na oktobar 2021. godine. Nominalni iznos novčane socijalne pomoći za pojedinca u oktobru 2021. godine iznosio je 9.115 dinara (oko 76 evra). Zakonom o budžetu Republike Srbije za 2023. godinu („Službeni glasnik RS”, broj 138/22) opredeljena su sredstva za prava u oblasti socijalne zaštite u iznosu koji je usklađen sa postojećim normativnim okvirom. Svaka izmena propisa, odnosno promena ili povećanje prava znači i povećanje sredstava za isplatu ovih prava.

ERP navodi da je potrebno sačekati efekte primene Zakona o socijalnoj karti („Službeni glasnik RS”, broj 14/21) i eventualne uštede kako bi se razmotrila eventualna povećanja novčane socijalne pomoći.

U nastavku preporuke pod brojem 6 koja glasi *Povećanjem neoporezive osnovice zarada koja je blizu ili na nivou jednakom minimalnoj zaradi za radnike* navodi se da je u dokumentima fiskalne strategije o ciljevima fiskalne politike, koji se odnose na period od 2018. do 2024. godine, predviđeno **smanjenje fiskalnog opterećenja rada kroz smanjenje poreza i doprinosa na zarade**. Smanjenje fiskalnog opterećenja rada realizuje se povećanjem neoporezivog iznosa zarade i smanjenjem stope doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, a sve u zavisnosti od stvorenog dodatnog fiskalnog prostora koji može da se iskoristi za smanjenje poreskog opterećenja zarada. Progresivno oporezivanje zarada ostvaruje se tako što se porez ne plaća na zarade do visine propisanog neoporezivog iznosa. Na ovaj način oslobođene su od dela poreza najniže zarade, tako što se porez ne plaća na propisani neoporezivi iznos. ERP ističe da je za 2023. godinu povećan neoporezivi iznos zarade sa 19.300 dinara (oko 160 evra), koliko je iznosio u 2022. godini, na 21.712 dinara (oko 180 evra) mesečno. Zakonom o izmenama Zakona o porezu na dohodak građana, koji je donela Narodna skupština Republike Srbije na sednici održanoj 26. oktobra 2023. godine, propisano je povećanje neoporezivog iznosa zarade sa 21.712 dinara (oko 180 evra) na 25.000 dinara (oko 208 evra) mesečno, sa primenom od 1. januara 2024. godine. Dodatno se navodi da se godišnje vrši povećanje neoporezivog iznosa zarade usklađivanjem sa godišnjim indeksom potrošačkih cena.

U nastavku preporuke *Nastaviti sa olakšavanjem prelaza iz škole na radno mesto jačanjem daljeg stručnog obrazovanja, uključujući dualno stručno obrazovanje, kroz revidirane nastavne planove i programe i obezbeđivanje infrastrukture koja omogućava sticanje praktičnih veština* navodi se podatak da je za školsku 2023/2024 godinu razvijeno je **73 dualnih obrazovnih profila** sa standardima kvalifikacija. Pripremljena je metodologija za izradu planova i programa nastave i učenja za dualne obrazovne profile. Metodologija je u

upotrebi, i u skladu sa ovom metodologijom Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja razvija nove planove i programe i modernizuje postojeće. U skladu sa Zakonom o dualnom obrazovanju, osnov za donošenje planova i programa nastave i učenja predstavlja standard kvalifikacije koji utvrđuje sektorsko veće za određeni sektor rada, u skladu sa zakonom koji uređuje Nacionalni okvir kvalifikacija. Deo svakog plana i programa nastave i učenja za dualne obrazovne profile je „učenje kroz rad“, koje predstavlja organizovan proces tokom koga učenici, pod vođstvom i nadzorom instruktora i koordinatora učenja kroz rad, u realnoj radnoj okolini kod poslodavca stiču kompetencije za rad u određenom zanimanju ili grupi zanimanja.

U septembru 2023. godine, usvojene su izmene i dopune zakona koji regulišu dualno obrazovanje i Nacionalni okvir kvalifikacija. Neke od ključnih izmena i dopuna odnose se na **povećanje obuhvata fonda sati učenja kroz rad koje učenici provode u kompanijama**, vrednovanje kvaliteta učenja kroz rad, uvođenje statusa trening centra za škole, **uvođenje osnova za finansijsku podršku dualnom obrazovanju koja se ostvaruje kroz pomoć školama i privredi radi školovanja učenika za deficitarna zanimanja**.

I na samom kraju, u okviru preporuke *Finalizirati Plan primene Garancije za mlade u saradnji sa svim relevantnim ministarstvima, njihovim agencijama i zainteresovanim stranama, usvojiti i pokrenuti implementaciju Plana* navedeno je da je nacrt plana **implementacije Garancije za mlade** izrađen i usaglašen sa članovima Koordinacionog tela, Stručne grupe i komentarima Evropske komisije. Dodatno, da je Evropska komisija 11. septembra 2023. godine dala saglasnost i odobrenje na Predlog plana implementacije, omogućivši nastavak procedure njegovog usvajanja, kao i da su obezbeđena dodatna finansijska sredstva za Garanciju za mlade iz budžeta Republike Srbije za 2024. godinu, i u skladu sa tim je korigovan finansijski okvir u Predlogu plana implementacije, koji je upućen u proceduru usvajanja.

U skladu sa izrađenim Planom implementacije Garancije za mlade, započete su pripreme aktivnosti u vezi sa jačanjem administrativnih kapaciteta, izradom platforme za registraciju mladih i drugim aspektima, dok će proces pilotiranja i uključivanja mladih u različite mere početi 2024. godine i sprovodiće se do kraja 2026. godine u odabranim filijalama Nacionalne službe za zapošljavanje.

U ERP-u se na samom početku navodi da su fiskalne mere pomogle u smanjenju uticaja energetske krize na potrošače i privrednike. Ističe se da su povoljnije okolnosti u energetske sektoru u 2023. godini, u odnosu na prethodnu, omogućile preraspodelu neiskorišćenih sredstava za državnu intervenciju u energetici na druge rashode, te sa boljim ostvarenjem ukupnih prihoda činile **dodatni fiskalni prostor koji se koristi za očuvanje i poboljšanje životnog standarda** (vanredno povećanje penzija, plata zaposlenima u pojedinim javnim službama, pomoć roditeljima dece mlađe od 16 godina, jednokratna pomoć penzionerima). Dalje se navodi da se posebnim ciljanim merama nastavlja **podrška energetske ugroženim domaćinstvima** i preduzećima, uz nastavak investicione aktivnosti države u infrastrukturu i jačanje kapitalnih ulaganja u sektor energetike.

V Opšti zaključak i preporuke

Na osnovu svega prethodno navedenog, može se zaključiti da su neke od glavnih snaga ERP-a i Akcionog plana za sprovođenje Programa Vlade 2023–2026. godine to što se ovim dokumentima predviđaju određene mere za unapređenje poljoprivrede, obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite i infrastrukture koje su povezane sa globalnim ciljevima održivosti, razvoja pravednijeg društva i podsticanjem inovacija. Na primer, predviđa se unapređenje celokupnog obrazovnog sistema i bezbednosti dece u školama, digitalizacija u ovoj oblasti što bi trebalo da doprinese boljim uslovima za decu. Kroz mere usmerene na unapređenje obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite, Akcioni plan se oslanja na ciljeve ERP-a. Zatim, Akcioni plan je povezan sa ciljevima održivog razvoja (SDGs), time što uključuje i specifične socijalne i obrazovne ciljeve relevantne za decu.

Ipak, iako ERP i akcioni plan sadrže opšte smernice za unapređenje sistema obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, nedostaju konkretne mere i aktivnosti koje se fokusiraju na unapređenje položaja dece, a posebno dece koja su u riziku od siromaštva ili isključenosti. Nedostaju mere za unapređenje socio-ekonomskog položaja dece, posebno onih iz osetljivih grupa. Iz tog razloga, trebalo bi razmotriti uspostavljanje specifičnih mera kao što su veće finansiranje programa za decu, uključujući besplatne obroke u školama, povećanje obuhvata socijalnih usluga i povećanje dečijeg dodatka – adekvatnosti i obuhvata ove mere za smanjenje siromaštva dece, kao i subvencionisanje školskog materijala i omogućavanje preventivno-edukativnih programa za najugroženiju decu. Pri čemu fokus ovih specifičnih mera treba da se dodatno usmeri na decu iz siromašnih porodica, decu sa invaliditetom i decu iz ruralnih područja.

Akcioni plan obuhvata **unapređenje obrazovnog sistema** kroz dualno obrazovanje, što je u skladu sa ERP-om i strategijama za obrazovanje i zapošljavanje. ERP vidi dualno obrazovanje kao priliku da deca dobiju kvalitetno obrazovanje i praktične veštine i prepoznaje ovu meru kao efikasnu metodu za jačanje kompetencija i smanjenje nezaposlenosti mladih. Ipak, treba razmotriti dalji razvoj obrazovnih kurikuluma koji će deci i mladima omogućiti ne samo sticanje praktičnih veština i znanja koja su relevantna za zapošljavanje i **da se školovanje ne svede na rad u fabrici** već je potrebno da obrazovni sistem promoviše veštine poput analitičkog i kritičkog razmišljanja, rešavanja problema, timskog rada. Dodatno, ERP i Akcioni plan ne nude konkretne strategije za rešavanje problema napuštanja škole ili podrške deci iz marginalizovanih grupa, te nedostaje fokus na specifične mere kao što su programi mentorstva, individualizovana podrška u učenju ili obuke za nastavnike da rade sa decom koja imaju poteškoće u učenju. Takođe se prepoznaje se prostor za povećanjem ulaganja u predškolsko obrazovanje, kao i neformalne programe edukacije o ranom razvoju deteta.

Iako ERP i Akcioni plan predviđaju **unapređenje zdravstvenih usluga i infrastrukture**, izostaju specifične mere i aktivnosti usmerene na poboljšanje dečijeg zdravlja. Na primer, nisu jasno definisane mere za obezbeđivanje preventivnih pregleda za decu ili **programi za unapređenje mentalnog zdravlja dece i adolescenata**. U okviru ove oblasti prepoznaju se brojne prilike za mere koje bi mogle da idu u pravcu obezbeđivanja pristupačne zdravstvene zaštite za svu decu, uključujući preventivne programe i intervencije koje obezbeđuju zdrav razvoj dece u svim fazama života. Zatim, mere bi trebalo da se fokusiraju na uklanjanje finansijskih, geografskih i administrativnih prepreka kako bi se osiguralo da sva deca, bez obzira na socio-ekonomski status, imaju pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti. Potrebno je

uložiti veće napore u promociju zdravlja dece kroz programe vakcinacije, redovne zdravstvene preglede u školama, oralnu higijenu i prevenciju gojaznosti. Neophodno je zagovarati razvoj i sprovođenje programa edukacije za decu i roditelje o važnosti zdrave ishrane, fizičke aktivnosti i mentalnog zdravlja. Posebna pažnja treba biti posvećena deci iz marginalizovanih grupa koja često nemaju pristup ovim preventivnim uslugama.

Akcioni plan i ERP sadrže određene mere kojima se predviđa **unapređenje socijalne inkluzije** i pružanje podrške deci sa invaliditetom (npr. uvođenje instituta pedagoškog asistenta). Dodatno se ističe da se primenom *Zakona o socijalnom preduzetništvu* vodi računa o socijalnoj i radnoj inkluziji pripadnika društveno osetljivih grupa i zadovoljenju njihovih potreba. Iako ove reforme imaju za cilj unapređenje uslova za decu i mlade koja su u sistemu socijalne zaštite, kroz bolju dostupnost usluga u lokalnim zajednicama, u datim dokumentima se ne navode dovoljno konkretne mere socijalne zaštite koje bi bile usmerene na unapređenje uslova za svu decu, sa posebnim naglaskom na borbu protiv siromaštva, inkluziju i razvoj usluga u zajednici. Dalje, ERP i Akcioni plan ne uzimaju dovoljno u obzir specifične načine za zadovoljavanje potreba dece iz različitih ranjivih kategorija, kao što su deca sa invaliditetom, deca iz romskih zajednica, deca migranata, ili deca iz ruralnih područja. Ove grupe često imaju posebne izazove u pristupu obrazovanju, zdravstvu i socijalnim uslugama i to ukazuje na potrebu za specifičnim merama i programima koji bi obezbedili potpunu inkluziju i zaštitu njihovih prava.

